

Урок № 5

Тема: Підприємництво

Мета: досліджуємо внесок підприємців у досягнення людства; розуміємо відмінність між доходами і прибутками.

Матеріал до уроку

Хто такий підприємець



Громадянська реклама

**«Підприємець — революціонер в економіці.
Прибуток для нього — лише символ успіху.
Головне — вступити на незвіданий шлях
там, де закінчується звичний порядок».**

Йозеф Шумпетер

Підприємництво — самостійна, ініціативна, систематична, здійснювана на власний ризик діяльність з виробництва товарів, надання послуг та виконання робіт (господарська діяльність) з метою одержання прибутку. (Стаття 4 Господарського кодексу України).

Підприємці виконують важливі функції, а саме:

- організовують виробництво товарів і послуг;
- створюють робочі місця;
- впроваджують науково-технічні досягнення у виробництво; — платять податки державі.

Головною умовою здійснення підприємницької діяльності в Україні є її державна реєстрація.

Державна реєстрація суб'єкта підприємницької діяльності — це юридична процедура отримання у відповідних державних органів влади свідоцтва про право здійснювати підприємницьку діяльність.

Здійснюється ця процедура Державним реєстратором на підставі поданих громадянином юридичних документів. Після реєстрації підприємцю видається Свідоцтво про державну реєстрацію фізичної особи підприємця чи юридичної особи підприємства і внесенням даних про цього суб'єкта в Єдиний реєстр підприємств, організацій та установ України (ЄДРПОУ).

Офіційно зареєстровані суб'єкти підприємницької діяльності можуть бути класифіковані за такими критеріями:



Відповідно до Господарського кодексу України та інших законів України підприємець має і права, і обов'язки, а також несе адміністративну і кримінальну відповідальність за дії і наслідки власної господарської діяльності.

Обов'язки підприємця	Права підприємця
<ul style="list-style-type: none"> ✓ забезпечити належні і безпечні умови праці працівникам; ✓ забезпечити оплату праці не нижчу від визначеної законом та її своєчасну виплату; ✓ забезпечити інші соціальні гарантії, включаючи соціальне й медичне страхування та соціальне забезпечення; ✓ вести фінансовий облік та сплачувати податки; ✓ не завдавати шкоди довкіллю; ✓ дотримуватися законодавства України; ✓ не порушувати права та законні інтереси інших. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ вільний вибір видів діяльності; ✓ вибір постачальників та споживачів продукції; ✓ самостійне формування програми діяльності; ✓ залучення ресурсів; ✓ встановлення цін на продукцію; ✓ розпорядження прибутком та іншим майном; ✓ організація внутрішньої структури бізнесу та створення філій; ✓ вільний найм працівників; ✓ здійснення зовнішньоекономічної діяльності; ✓ державна підтримка.

Існують певні обмеження для осіб, що планують розпочинати власну справу, від цілковитої заборони займатися виготовленням певної продукції (послуг) до часткового обмеження. Приватним підприємцям забороняється, наприклад, виробництво зброї, вибухових чи отруйних речовин, наркотичних та психотропних засобів, виготовлення державних знаків.

Здійснення інших видів діяльності обумовлюється спеціальними дозволами — **ліцензіями**. Наявності ліцензії потребує не будь-яка підприємницька діяльність, а тільки та, що зазначена в **Законі України «Про ліцензування видів господарської діяльності»**. Як правило, це такі види виробничої діяльності, які можуть вплинути на життя та здоров'я людей, безпеку населення та та його працівників на здатність забезпечити безпеку споживачам, суспільству і державі.

Також держава встановила **коло осіб, яким заборонено здійснювати підприємницьку діяльність, це — недієздатні особи; народні депутати; посадові і службові особи органів державної влади та органів місцевого самоврядування; військовослужбовці; судді, працівники прокуратури, правоохоронних органів; особи, яких суд обмежив у праві займати певні посади чи займатися певною діяльністю (впродовж терміну такого обмеження); особи, засуджені за корисливі злочини (до зняття чи погашення судимості).**

Не завжди інтереси підприємців і суспільства загалом збігаються. Саме тому сьогодні проводиться багато дискусій щодо відповідальності бізнесу перед місцевим населенням, громадою.

Виокремлюють **чотири основних типи соціальної відповідальності бізнесу.**

Економічна — включає створення робочих місць і сплату податків для підтримки життєдіяльності держави.

Юридична відповідальність передбачає дотримання бізнесом місцевих і міжнародних законів.

Етична відповідальність вимагає дотримання співробітниками і компанією загалом загальнолюдських норм поведінки у взаєминах один з одним, конкурентами, державою і суспільством.

Добровільна — інвестування у проекти, що приносять значну користь суспільству, але не мають прямої віддачі. Це захист навколишнього середовища, інвестиції у здоров'я та грамотність населення, інфраструктуру, боротьбу з бідністю і т. ін.

Урок № 6

Тема: Ринок праці

Мета: досліджуємо попит і пропозицію на ринку праці; розуміємо власні потреби у професійній підготовці.

Матеріал до уроку

Ринок праці належить до ресурсних ринків. Це ринки на яких продавцями є домогосподарства, а покупцями — підприємства. Представники домогосподарств — віком від 15-ти і до 70-ти років — працездатні особи, що мають певну освіту і професійну підготовку, пропонують на цьому ринку свої професійні послуги праці.

Підприємства, організації, установи усіх форм власності, що мають вільні робочі місця — вакансії, купують послуги праці, наймаючи на роботу працівників.

Як і на будь-якому іншому ринку, на ринку праці для полегшення обміну діють різноманітні посередники, основним завданням яких є збір та поширення інформації про наявні робочі вакансії, наприклад, Державна служба зайнятості, приватні агенції з працевлаштування. Роботодавці і шукачі роботи можуть скористатися послугами цих посередників, а можуть укласти трудові угоди без їхньої участі. Ціною на ринку праці є ставка зарплати.

Якби ринок праці був абсолютно вільним і досконало конкурентним, то при взаємодії попиту, що здійснюють роботодавці на послуги праці певного виду, та пропозиції, що здійснюють особи з відповідною професійною підготовкою, встановлювалася би така ставка зарплати, яка врівноважувала б інтереси і роботодавця і найманого працівника.

Однак сучасні ринки праці не є абсолютно вільними і конкурентними з деяких причин:

ринки праці є регульованими державою, оскільки усі виробничі відносини законодавчо затверджені в Трудовому кодексі та інших державних актах (наприклад, держава встановлює мінімальний рівень заробітної плати, менше від якої не можна оплачувати роботу навіть некваліфікованому працівнику);

ринки праці часто бувають монополізовані, наприклад, містоутворююче підприємство є єдиним покупцем послуг праці для мешканців;

працівники певних професій об'єднуються у професійні спілки для захисту своїх інтересів і можуть спільно вимагати підняття ставок зарплати, надбавок, зміни умов праці тощо.

Як визначається рівень оплати праці

Виокремлюють дві основні форми оплати праці: погодинну і відрядну.



Заробітна плата — сума, що сплачується найманому працівнику за певний період.

Соціальний пакет — соціальні послуги, що надає роботодавець найманому працівнику понад оплату праці.

За наведеним механізмом нараховується основна заробітна плата. Однак кожен працівник може отримувати ще й додаткову заробітну плату, яка нараховується до основної у вигляді премій, різних надбавок тощо. Таким чином кінцева сума нарахованої зарплати може бути значно більшою, аніж за основним окладом, і різною, навіть у працівників, що виконують однакову роботу. На руки працівник отримує зарплату за вирахуванням всіх податків та обов'язкових платежів, така кінцева сума оплати називається отриманою або чистою зарплатою.

Окрім зарплати, підприємства своїм працівникам можуть пропонувати також соціальний пакет.

Базовий соціальний пакет	Мотиваційний соціальний пакет	Компенсаційний соціальний пакет
<ul style="list-style-type: none"> • забезпечення необхідних для виконання роботи умов праці, передбачених законодавством про працю, колективним договором і угодою сторін; • загальнообов'язкове державне соціальне страхування; • виплата в повному розмірі належної працівнику заробітної плати; • надання соціальних пільг і гарантій, передбачених колективним договором, угодою. 	<ul style="list-style-type: none"> • забезпечення здоров'я (оплата особистої медичної страховки або лікування); • розвиток корпоративної культури (оплата дрес-коду, представницькі витрати); • навчання, підвищення кваліфікації; • відпочинок та розваги; • мотивація праці (премії, бонуси тощо). 	<ul style="list-style-type: none"> • охоплює відшкодування особистих витрат, пов'язаних з роботою: на мобільний зв'язок, на транспорт, оренду чи придбання житла в іншому місті та ін.).

Домашнє завдання:

Підручник: Васильків І. Д. Громадянська освіта. Інтегрований курс, рівень стандарту: підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти. // І. Д. Васильків, В. М. Кравчук, О. А. Сливка, І. З. Танчин, Ю. В. Тимошенко, Л. М. Хлипавка. – Тернопіль: Астон, 2018. – 256 с.

1. Опрацювати сторінки 202-206 вказаного підручника.
2. Зробити конспект уроку № 5, № 6
3. **Уявіть, що ви є мером невеликого містечка. Запропонуйте розмір зарплати наступним спеціалістам:**
 - Місцевий вчитель
 - Місцевий будівельник
 - Програміст, якого потрібно запросити із столиці.
 - Відомий співак, який приїде виступати на день вашого міста.

Поясніть, чому виникла різниця при оплаті роботи різним людям?

Чи після вашої оплати прибулі спеціалісти залишаться у вас працювати, а місцеві не пойдуть в інші міста шукати кращих умов праці?

Виконані завдання надсилайте на електронну пошту

nataliia_matvieieva@ukr.net